

natuur- en vogelwacht culemborg

NUM 6 2^e JAARGANG

JUNI '76

HAKAL

ELLY HEYNES

CESAR FRANKSTRAAT 3

CULEMBORG

HAK-AL is het mededelingenblad van de Natuur en Vogelwacht Culemborg NVWC

Redaktieadres: Triosingel 27 - Culemborg

Kontaktadres: Gerard van Zuylen - Zandstraat 32A
Culemborg - 03450-3922

Begeleiding
Jeugdgroep: Leo v/d Kooy - Vliegerweg 3
Culemborg - 03450-5450 en
Gerard van Zuylen

Coördinatie
Inventarisaties: Chris Kalden - Ravelijnstraat 51
Culemborg - 03450-6213

Bibliotheek: Frans Waroux. Complete boekenlijst
beschikbaar. Boeken in Het Kompas.

"Het Vogeljaar" Jaarabonnement door overschrijving
van f 10,-- op de girorekening van
de NVWC met vermelding van "Vogeljaar".

Nieuwe leden: Opgeven bij de penningmeester.

Lidmaatschap: Jeugdlidmaatschap f 5,-- per jaar
Individueel volw. f 10,-- per jaar
Gezin f 15,-- per jaar
Indien per post f 15,-- per jaar
Bedragen per vooruitbetaling te
voldoen op de girorekening van de
NVWC of per kas.

Penningmeester: Frans Waroux - Mendelssohnlaan 7
Culemborg - 03450-5393.
Gironummer 34 33 351 t.n.v. F. Waroux
rek. Natuur en Vogelwacht Culemborg.

Redaktieteam: Harry en Jilles v/d Warenburg en
Breun Jansen.

Kopij in te leveren voor vrijdag 9 juli.

Van de redaktie

In verband met het tentenkamp in Kraggenburg, waar de gehele redaktie aanwezig was, krijg je "Hak-al" dit keer iets later in de bus.

We hopen, dat het geen problemen oplevert met het excursieprogramma met name voor de roei-excursie op de Linge van 13 juni. Maar langzamerhand is iedereen wel zo thuis in de NVWC dat men weet waar men terecht kan wanneer er moeilijkheden zijn.

Het volgende nummer zal een gekombineerd juli/augustusnummer zijn, dat ongeveer in de tweede week van juli zal verschijnen.

In dit nummer zal ook wat te vinden zijn over het kamp in Noordwest Overijssel.

Om de inhoud van "Hak-al" zo gevarieerd mogelijk te laten zijn, willen we iedereen vragen om eens iets te schrijven over de eigen belevenissen, de excursie's, waarnemingen tijdens de vakantie's, enz.

Planteninventarisatie Mariënwaerd op 8 mei

We vertrokken om ± 8.20 vanaf het postkantoor aan het Jach.
We hebben o.a. gezien:

nagelkruid	kruisbladwalstro
hondsvos	zachte ooievaarsbek
hop	glad walstro
duizendblad	robertskruid
look zonder look	krulzuring
maarts viooltje	ruige weegbree
tijmereprijs	jacobskruiskruid
rolklaver	

Bij elkaar zagen we 78 soorten op de bierdreef. We zijn er de hele ochtend mee bezig geweest. Je kan hier wel uit merken dat de wegbermen van de dreven een hele rijke flora hebben. Op de terugtocht gingen we even langs de oostpunt van het parkbos om het heksenkruid en de keverorchis te bewonderen. Het was een hele leuke excursie.

Berbera v.d. Vate

Verslag plantenexcursie naar Cothen

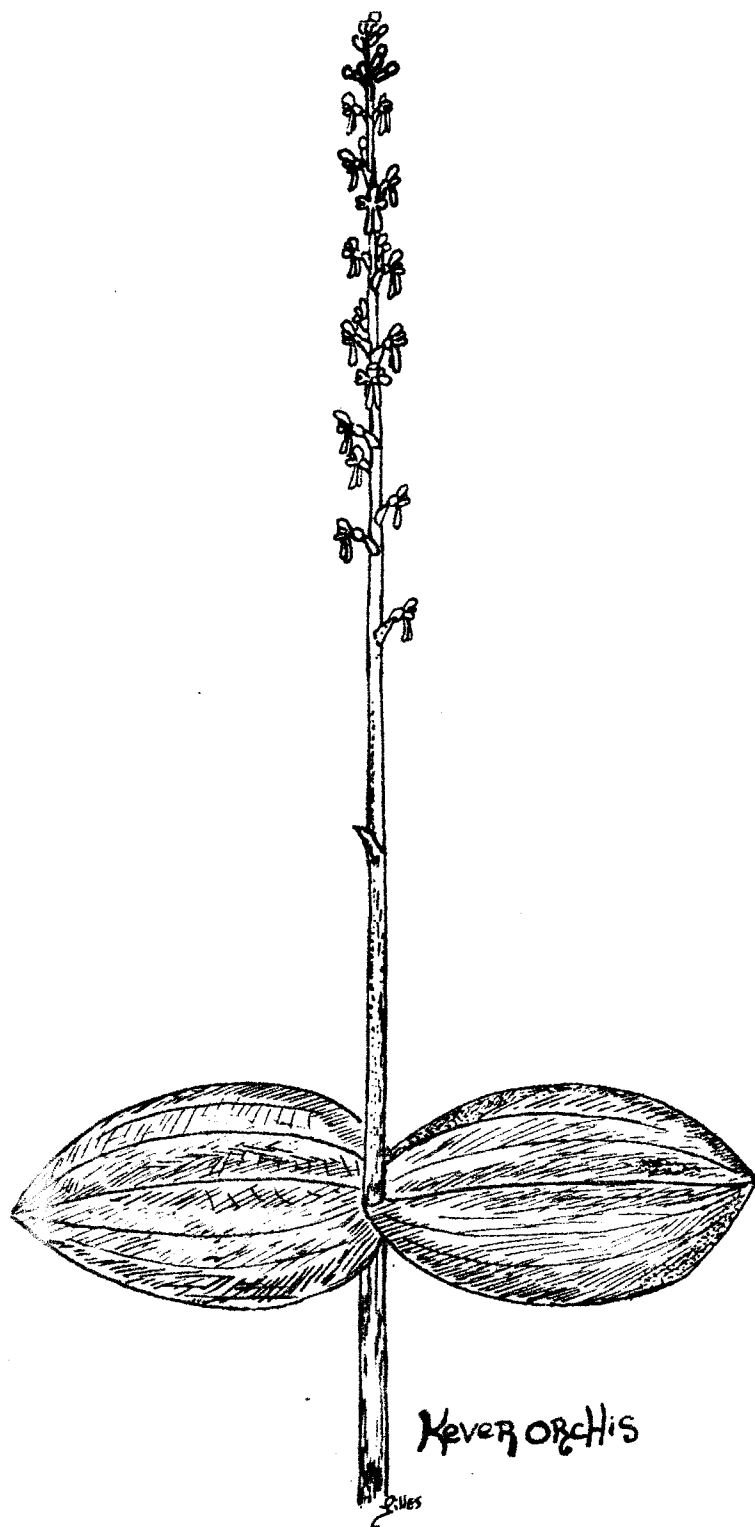
Zaterdag 8 mei om 2 uur stonden maar 6 mensen gereed om naar Cothen te puffen. Op de dijk bleek het mee te vallen met de hitte. Er werd al gauw het een en ander gezien. In een plasje werden namelijk 3 groenpootruiters, 2 oeverlopers, 1 paar bergeenden en een BOSRUITER gezien. Ook werden er jonge Kievitten en grutto's waargenomen. We gingen de dijk af en reden over een weg met nieuwe wilgenaanplant. We kruisten het Amsterdam-Rijnkanaal en nadat we een ijscoman rechts handen laten liggen zagen we een broedende vink, een paapje en 2 geelgorzen.

Bij het landgoed Hardenbroek bleek een nachte gaal te zingen en de boswachter niet thuis zodat we zomaar het bos in stapten.

Het duurde niet lang of we hadden al 4 appelvinken gezien. Deze vogel werd bij Culemborg voor het laatst in 1937 bij een voedertafel waargenomen, avifauna 1969.

Omdat de tijd gering was die we hadden liepen we weer naar de uitgang waar langs een slootje de volgende planten werden opgespoord, bosaardbei, ereprijs, hondsdrif, speenkruid, en verschillende zeggesoorten.

Op de terugweg werd niet veel waargenomen zodat we om $\pm$ 5 uur weer thuis waren. Van de 44 waargenomen vogelsoorten hieronder een kort uittreksel:

KEVER ORCHIS

boomvalk 1
tortelduif 2
scholekster 2
steenuil 1
koekoek 1
grote lijster 1
zwartkop 1 man.

Kars Veling

kneu 4
geelgors 2
paapje 1
appelvink 4
nachte gaal 1
bosruiter 1
oeverloper 2 à 3

Onderstaand vindt U de tekst van een circulaire waarvan we er + 350 verspreid hebben onder mensen welke hierdoormorelijk andere inzichten kunnen krijgen in de manier waarop wegherms beheerd kunnen worden. Wij hopen d.m.v. deze circulaire te bereiken dat onze prachtige wegherms niet alleen voor de eicenaar/beheerder maar door iedereen in volle pracht en rijkdom bezonderd kunnen worden.

Beste bermbeheerder,

Ons land bezit ca. 40.000 hectare aan bermen langs een wegennet van ongeveer 98.000 Km.

De bermen nemen in het landschap een zeer belangrijke plaats in. Ze zijn het eerste direkte kontakt van de mens met de natuur.

Het valt op dat de bermen een heel eigen, vaak rijke en unieke flora en fauna bezitten. Planten, insekten, vogels, grote en kleine zoogdieren en reptielen komen in en rond de bermen voor en hebben een zeer sterke afhankelijkheid ten opzichte van elkaar.

De laatste jaren is er wat betreft de bermen een ongunstige ontwikkeling opgetreden. Omdat U, maar ook wij allemaal, mee kunt werken aan een meer verantwoord bermbeheer, vragen wij uw aandacht voor de volgende punten.

Bermonderhoud vroeger en nu

Vroeger werden de bermen met de hand of soms met een machine gemaaid en het maaisel werd door de boeren als hooi geoogst. Dit was voor de bermvegetatie zeer gunstig. Geleidelijk kwam er een verandering.

Door het gevaar dat het toenemend verkeer opleverde en door de sterke verontreiniging van het gras, werd dit niet langer voor veevoederdoeleinden gebruikt.

Men begon toen met chemische middelen te spuiten, men begon steeds vaker te maaien, waardoor het minder massale maaisel kon blijven liggen.

Het gevolg was: geen bloeiende kruiden meer, maar een konstant kort gehouden berm, waar nauwelijks een vorm van leven te bespeuren was. Bovendien waren de onderhoudskosten hoog.

Na 1970 kwamen de klepelmaaiers. Dit heeft gevolgen

gevolgen gehad voor de bermvegetatie. Door het niet afvoeren van het gras ontstaat er een verrijking van de bodem, omdat door de afbraak van het maaisel weer voedingsstoffen vrijkomen. Gevolg: sterke uithreiding en snellere groei van de grassen ten koste van de kruiden, die totaal verstikt raken.

Omdat deze vorm van maaien 3 of meer keren per jaar wordt toegepast, is het voor vele plantensoorten ongunstig geworden om zich uit te zaaien.

Nieuwe inzichten

Na uitgebreide onderzoeken is men tot de conclusie gekomen, dat men de volgende maatregelen moet nemen, wil men de natuur ertoe brengen van de bermen niet verder achteruit laten gaan, maar integendeel weer verbetering

- het maaisel weer afvoeren

Dit betreft vooral de eerste maaibeurt.

Daardoor verschrapt de grond en wordt de vegetatie kruidenrijker en minder grasrijk. Het maaisel kan gebruikt worden als veevoer en compostmateriaal of het kan afgevoerd worden naar een vuilstortplaats.

- minder vaak maaien

Door minder vaak te maaien geeft men de kruiden de kans tot bloei te komen en zich in de berm uit te zaaien. Geadviseerd wordt 2 keer per jaar te maaien. Wanneer de grond zeer schraal is, is 1 keer per jaar voldoende.

Vanwege de verkeersveiligheid is het vaak noodzakelijk een strook van 1 à 1½ meter direkt langs de weg meer dan 2 keer per jaar te maaien.

Helemaal niet maaien is sterk af te raden.

- op de juiste tijd maaien

Het is moeilijk om precies aan te geven wanneer de berm in aanmerking komt voor de eerste maaibeurt. Aangezien dit sterk afhangt van de soort vegetatie. Toch willen wij een datum noemen waarop de eerste maaibeurt verantwoord is. Dit is van eind mei tot ongeveer 15 juni.

De 2de en laatste maaibeurt kan in oktober/november plaatsvinden. Het is ook belangrijk deze maaibeurten elk jaar ongeveer op de zelfde tijd te verrichten.

- welke maai-apparatuur

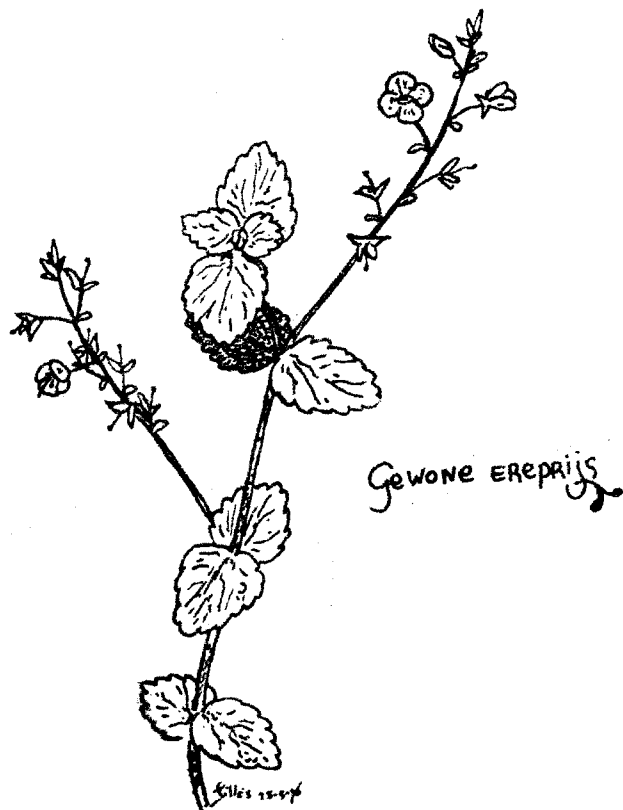
Samen met de gewone zeis is de dubbele messenbalk het meest geschikt, omdat het hierdoor mogelijk is het maaisel af te voeren.

De klapelmaaiër sluit afvoeren van het maaisel uit en zou daarom gebruikt kunnen worden op plaatsen waar afvoering van het maaisel absoluut onmogelijk is. De cirkelmaaiër geeft problemen door wegslingerende stene e.d.

De maaihoogte is erg belangrijk en moet 5 à 10 cm zijn in verband met mogelijke beschadiging van de bodem, waardoor de groei van brandnetels en distels bevorderd wordt.

- het gebruik van herbiciden

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen is sterk te ontraden. De laatste tijd wordt slechts in enkele gevallen hiertoe overgegaan, b.v. bij bestrate wegen en bij reflectoren.

Dit dient te geschieden in overleg met de Plantenziektkundige Dienst te Wageningen.

- uitzaaiing naar aangrenzend land

Na onderzoeking is gebleken dat de kans van uitzaaiing vrijwel uitgesloten is, aangezien de meestal sterk gecultiveerde gronden niet geschikt zijn voor de bermkruiden. Indien er uitzaaiing plaatsvindt betekent dit dat het land niet in een goede conditie verkeert (dit van landbouwkundig oogpunt uit bekeken).

Konklusie

Gezond bloeiende wegbermen zijn niet alleen erg aantrekkelijk, maar ook noodzakelijk voor mens en dier. Zeker in deze tijd is het goed om met de ons nog resterende natuur verantwoord om te gaan.

U kunt hier als bermbeheerder, met inachtneming van bovenstaande richtlijnen, zeker iets aan bijdragen en U zult met enig geduld merken dat het resultaat verrassend is.

Mocht U nadere inlichtingen willen hebben over berm- onderhoud dan bent U van harte welkom bij:

Koos Rvpkema - Diefdijk 7 - Schoonrewoerd (03454-788) en
Bas Middelkoop - Kerkweg 27 - Schoonrewoerd.

ONZE VOGELS

Onder deze titel willen we in dit blad maandelijks een bepaalde groep vogels onder de loup nemen. Hierbij wordt zeker niet de volgorde van de "Kist" of de "Bruun" aangehouden. De door ons besproken vogels worden tamelijk onwillekeurig behandeld waarbij tevens op hun aanwezigheid in ons gebied wordt gewezen. De "Broedvogelinventarisatie Gulemborg e.o. 1975" wordt hierbij in aanmerking genomen.

Het ligt in de bedoeling in het winterhalfjaar regelmatig de hier besproken vogels d.m.v. dia's en geluid nog beter te leren kennen.

Voor de eerste keer nemen we hiervoor van de familie Zangers - Lat. Sylviidae, de spotvogels en de loofzangers

Familiekenmerken

Kleine tot zeer kleine trekvogels
insekteneters -dunne snavels-
geslachten gewoonlijk aan elkaar gelijk
soortenonderscheid in het veld door geluid
biotoop: dekking van bomen en lage struiken

Spotvogel - Hippoboscus icterina lengte $\pm 13\frac{1}{2}$ cm

In ons gebied vrij talrijke broedvogel (95 broedp.) in
tuinen, sandekooien en grienden. In de stad Culemborg
werden maar liefst 21 paren geteld.

Kleur - bovenzijde bruin/olijfkleurig bleekgele streep
boven oog - onderzijde lichtgeel

Vlucht - enigszins fladderend, zeer actief

Geluid - zeer gevarieerd, melodieus maar ook met veel
dissonanten, herhaalde tonen, imitaties en
knarsende tonen, waartussendoor telkens een
steriotiep 'diederoiet'

Biotoop - parklandschap, tuinen, boerenerven, boom-
gaarden, open loofbos. Dominerend vooral in
parklandschappen.

Broedduur - ± 13 dagen - 1 broedsel per jaar, waarbij
beide vogels broeden en de jongen verzorgen.

Nest - in struiken, vooral vlier- en doornstruiken

Legsel - 4-5 eieren, licht- tot donkerrose met weinig
donkerbruine vlekjes.

Winterverblijf - Tropisch Afrika ten zuiden van de
evenaar

Trek - Aankomst 1e week mei, doortrek tot in begin
juni, weg- en doortrek van eind juli/eind sept.
Nachttrekker.

De groep 'spotvogels' onderscheiden een 6-tal soorten
waarvan in Nederland alleen de hier behandelde soort
voorkomt. Hun zang wordt meestal vanaf een in het oor
vallende zitplaats ten gehore gebracht.

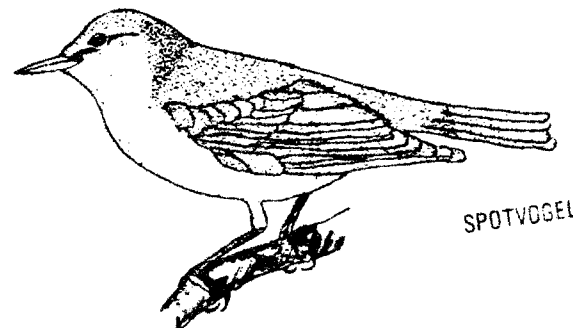
Loofzangers - Phylloscopus

Kleine groen- of geelachtige zangertjes die het
gemakkelijkst zijn te herkennen aan hun zang.

Hoewel de groep loofzangers uit 13 soorten bestaat
waaronder 2 soorten goudhaantjes, zullen we hier

slechts 5 soorten behandelen, t.w. fitis, tijftjaf,
fluitier, goudhaantje en vuurgoudhaantje.

De overige 8 soorten komen niet in Nederland voor, dan
wel zijn hier in Nederland na 1900 minder dan 15 keer
waargenomen, o.a. bladkopinkje.

SPOTVOGEL

Fitis - Phylloscopus trochilus lengte ± 11 cm

In ons gehele gebied aanwezig (251 paren) vooral in de
open loofbossen en grienden en parken.

Kleur - bovenzijde grauwbrown met veelgroene tint
onderzijde wit

Vlucht - rusteloos fladderend, zeer actief

Geluid - weemoedig en zacht aflopende tonen. Rustig
voorzedaagen.

Biotoop - in loof- en gemengde bossen, vooral aan de
randen met wat onderbegroeiing, in parken, e.d.

Broedduur - 13-14 dagen. Gewoonlijk 1 broedsel per jaar.
Alleen ♀ broedt. Beide ouders verzorgen de
jongen.

Nest - Zelden in struiken meestal in een kuiltje op de
grond tussen de vegetatie. Bolvormig en overkapt

Legsel - 6-7 eieren, wit, roodgestippeld of spaarzaam
donkerbruin gevlekt.

Winterverblijf - Tropisch en Zuid-Afrika.

Trek - Aankomst meestal eind maart, doortrek tot eind
mei, weg- en doortrek voornamelijk in de eerste
half september/half oktober.
Nachttrekker

Tjiftjaf - *Phylloscopus collybita* lengte ± 11 cm

Eveneens in ons gehele gebied aanwezig (218 paren) met name in de populierenbossen met onderbegroeiing en de velden.

Van de fitis het best te onderscheiden door de zang.

Kleur - bovenzijde grauwbruin met groenige tint, iets grauer dan de fitis. Onderzijde grijswit met iets geelgroene tint.

Vlucht - idem als fitis, rusteloos.

Geluid - zacht eentonig tjif-tjaf

Biofoop - parklandschappen, grote tuinen, loofbos met onderbegroeiing

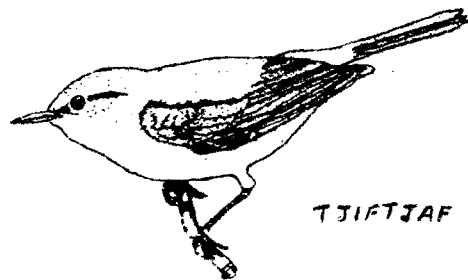
Broedduur - 13-14 dagen. Meestal 1, soms 2 broedsels per jaar. Het ♀ broedt alleen en verzorgt de jongen. Bij uitzondering met behulp van ♂

Nest - bolvormig, los gemaakt nest meestal op geringe hoogte in dichte vegetatie, soms in een kuil die in het gras of onder struiken

Legsel - 5-6 eieren, iets glanzend witte met donkerbruine stipjes en vlekjes meestal aan de stompe pool.

Winterverblijf - Noord-Afrika tot Tropisch Afrika

Trek - Aankomst half maart, doortrek tot ver in april, weg- en doortrek van half aug. tot ver in okt. Nachttrekker.

Fluiter - *Phylloscopus sibilatrix* lengte $\pm$ 12.5 cm

In de Plantage in Culemborg komt deze soort als enige in ons gebied voor.

Kleur - gele borst en witte onderzijde, groenbruine bovenzijde en gele wenkbrauwstreep.

Vlucht - rusteloos fladderend, laat de vleugels losjes hangen

Geluid - twee geheel verschillende geluiden. Een klagend, droefgeestig djuu, djuu en een lange triller, laatste deel/soms dalend, te vergelijken met een stuiter wanneer men die laat vallen op een marmeren vloer.

Biotoop - hoogopgaand loofbos meest beuken en eiken met weinig ondergroei.

Broedduur - 13 dagen. Het $\varnothing$ broedt alleen. 1 broedsel per jaar. Beide ouders verzorgen de jongen.

Nest - bolvormig meestal op de grond, soms in holten van beuken of eiken.

Legsel - 6-7 eieren, dofwit met donkerpaarse vlekjes en streepjes en grauwe ondervlekken.

Winterverblijf - Centraal Afrika

Trek - aankomst laatste twee weken van april/begin mei, weg- en doortrek van begin juli tot in september.

Nachttrekker.

Goudhaantje - *Regulus regulus* lengte $\pm$ 9 cm

Vuurgoudhaantje - *Regulus ignicapillus* lengte $\pm$ 9 cm

Beide vogeltjes zijn de kleinste broedvogels in ons land. Zij komen in ons gebied als broedvogel niet voor. Op doortrek worden zij bij ons wel waargenomen.

Kleur - bovenzijde gelig groen, stuit lichter, kruin bij σ^7 oranje, bij $\varnothing$ geel. Zwart met witte oogstreep onderscheidt het Vuurgoudhaantje van het Goudhaantje.

Vlucht - fladderend, klimt en klautert behendig.

Geluid - hoog en schel sie-sie-sie

Biotoop - in naaldbossen, tijdens trek ook in loofhout, struikgewas in bossen, parken en tuinen.

Nest - kogelvormig, stevig, vrij groot, goed verhoorgen meestal aan afhagende takken van sparren. V.g.h. iets kleiner.

Legsel - g.h. 7-10 eieren, grijsachtig wit, met fijne geelbruine stipjes en vlekjes.

v.g.h. 7-9 eieren, zachtroze met scherp afgetekende roestrode vlekjes.

Winterverblijf - gedeeltelijk standvogel, trekvogels verblijven meestal in West- en Zuid Europa.

Trek - Aankomst begin maart/ver in mei. Terugtrek eind augustus/begin november.

g.h. dag- en nachttrekker, v.g.h. nachttrekker.

Verslag van de vergadering van donderdag 20 mei jl. in Het Kompas

Deze vergadering stond voornamelijk in het teken van het tentenkamp in Kraggenburg - N.O.-Polder.

Op Leo na waren op deze avond al degenen aanwezig welke aan het kamp zouden deelnemen.

Omdat er hierna nog een omvangrijk excursieprogramma moest worden samengesteld zijn daarnaast nog een paar onderwerpen ter sprake gekomen.

Van Piep-In een verzoek ontvangen om op zaterdag 12 juni van 11.00 t/m 17.00 uur een propagandastand in te richten in samenwerking met de Milieugroep "Noord-West Betuwe". Omdat de tijd om e.e.a. degelijk voor te bereiden te kort is, in aanmerking genomen dat zowel het kamp Kraggenburg als het Pinksterweek-end hier nog tussen vielen, werd besloten aan dit verzoek niet te voldoen.

Bij de Vereniging "Culemborg en Oranje" een verzoek ingediend om bij te dragen in het tekort wat ontstaan is door het organiseren van de fietspuzzeltocht op Koninginnedag. Inmiddels hebben we met een schrijven dd. 26 mei jl. bericht ontvangen dat het ontstane tekort voor 2/3 deel zal worden aangevuld. Waarvoor dank!

Aanwezig waren: Coby Huigen, Leen en Chris Eelden, Hans en Jilles v/d W., Hanneke Schreuders, Cees v/d Vate,

Bas Middelkoop, Dave Schmitt, Hans v/d Berg, Kars Velink
en Fr. W.

In verband met de komende vakantieperiode zal er in de
maanden juli en augustus slechts één HAK-AL verschijnen.
In verband hiermede zal de eerstvolgende werkvergadering
worden gehouden op donderdag 1 juli a.s.

Planteninventarisatie

Kortgeleden is het verslag gereedgekomen van de
botanische inventarisaties van de uiterwaarden ten
oosten van Culemborg.

In dit 18 pagina's tellende verslag staan de resultaten
vermeld van de inventarisaties van de Redichemse Waard,
de Beusichemse Waard en de Lazarus Waard en is samen-
gesteld uit gegevens welke zijn verzameld in de periode
mei t/m augustus 1975 door A.L.J. Wijnhoven,
F.G. Blanckenborg en C. v.d. Vate.

Voor belangstellenden is dit verslag in de bibliotheek
ter inzage aanwezig.

HET VOGELJAAR

Een aantal mensen treffen bij dit nummer van Hak-AL
een bijsluiter aan over het 2-maandelijkse periodiek
"Het Vogeljaar".

In deze bijsluiter staan allerlei bijzonderheden
vermeld over aard en inhoud van de artikelen.

Bovendien is dit tijdschrift, waarvoor op de filmavond
over Vogelbescherming eveneens propaganda is gemaakt,
zodanig dat wij dit bij iedere geïnteresseerde van
harte kunnen aanbevelen.

Binnen één week na het uitkomen van dit nummer van
Hak-AL zal aan de administratie van Het Vogeljaar worden
doorgegeven welke nieuwe abonnementen op dit tijdschrift
kunnen worden genoteerd.

Het eerste nummer van de jaargang 1976 ontvangt U na
uw opgave van ons terwijl het tweede nummer recht-
streeks door de administratie van Het Vogeljaar wordt
toegezonden.

Het abonnementsgeld ad f 10,— per jaar (indien via de
N.V.W.C.) anders f 17,50 kan worden overschreven op
de girorekening van de Natuur en Vogelwacht Culemborg.

Direkt even doen!

Desnoods of eigenlijk nog beter -even bellen 5393-
Het geld komt dan later wel.

Frans Waroux.

Excursieverslag Bulgarijen o.l.v. Kees v.d. Vate
en Bas Middelkoop.

Het zeer goede weer had een goede invloed op het aantal deel-
nemers van deze excursie. Aan het Jach waren ongeveer 20 per-
sonen aanwezig en bij de afslag naar Zijderveld aan de Dief-
dijk voegden zich nog eens 5 personen bij het peleton. Met
zo'n grote groep is kans op pech onderweg natuurlijk groter
als bij een kleine groep en dit bleek al spoedig. Een leuke
band met maar liefst 3 gaatjes. Ga er maar aan staan. Dat
deed Kees met als gevolg dat het zeer snel gefikt was.
Bij het wandelpad werd de groep in tweeën gedeeld om elkaar
later weer te ontmoeten. Het warme weer speelde ons parten
en de vogels schijnbaar ook al werden er leuke waarnemingen
gedaan. Bijv. een winterkoningengezin en de grauwe vliegen-
vanger. De planten kregen tijdens deze excursie de meeste
aandacht en dat is aan het lijstje wel te zien. Na de tocht
werd bij Bas nog het een en ander gedronken wat zeker gewaar-
deerd werd. (Er was deze keer geen erwtensoep al hadden enige
personen erop gerekend).

Waargenomen vogels

tapuit (vrouwkje)
koolmees
kauw
fitis
grutto
winterkoning
tuinfluiter
vink
koekoek
rietzanger
zanglijster
boerenzwaluw

Waargenomen planten (keus)

grassen: kropaar
frans raaigras
ruw beemdgras
echte witbol
zachte dravik
muurdravik
beemdvossestaart

in de
sloot : zwanebloem
gele plomp
klein fonteinkruid
brede waterpest

nuiszwaluw
 grote bonte specht
 bosrietzanger
 grasmus
 wielewaal
 kleine karakiet
 witte kwikstaart
 ekster
 wilde eend
 kievit
 tjiftjaf
 houtduif

overige:

watergentiaan
 pijlkruid
waterzuring
 gele lis
 navelkruid
bosaardbei
 gele waterkers
 perzikkruid
 valeriaan
 hondsdrif
pijlkruidkers
 engelwortel

en verder: pad, libel, kikkervisjes.

Harry, Kees en Teus.

Verenigingenlijst:

Dodaars : 1-5-'76 1 ex. Paardesrecht: Harry vdW
 Houweanie : 20-5-'76 1 ex. de Heul: Jilles
 Runnerreiger : 30-4-'76 1 ex. D. van Dijkweg; Antoine
 en Henkjan
 Ooievaar : 4-5-'76 1 ex. Regulieren: Ely, Kars
 : 7-5-'76 2 ex. overvliegend Terweide:
 Fam. Heynes
 Bergeend : 3-5-'76 1 p. overkant ont; excursie
 : 15-5-'76 2 ex. Goilberdingenwaard;
 Jilles
 Ransuil : 5-5-'67 geringd in Culemborg (Harm
 Vonk), doodgevonden Cannina 11-4-'76
 Sperwer : 30-4-'76 1 ex. Zeedijk: Hans v.d. Berg,
 Antoine, Henkjan
 Boorvalk : 16-5-'76 1 ex. NieuweZuiderIingedijk;
 Teus van Kricken, Bas Middelhoor
 Zwarte wouw : 4-5-'76 1 ex. Regulieren; Chris
 : 16-5-'76 1 ex. NieuweZuiderIingedijk;
 Teus van Krieken, Bas Middelhoor
 Oceanoportuit. : 24-4-'76 1 ex. fort Spoel; Kars, Hj.
 : 30-4-'76 3 ex. Rietveldseweg: Jilles
 : 7-5-'76 1 ex. Prijsseweg; Harry, Hans

- Kwartel ruiters : 7-5-'76 1 ex. Puijssseweg: Harry, Hans
 Kleine plover: 30-4-'76 ? ex. Rietveldseweg: Kars,
 Jilles
 Bosruiter : 8-5-'76 1 ex. overkant nent; excursie
 Regenweln : 26-4-'76 14 ex. overvliegend Berweide:
 Leo v. d. Kooy
 Kluit : 30-4-'76 19 ex. overvliegend O.V.R.;
 deelnemers fietstocht
 Oeverloner : 18-5-'76 2 ex. Parklaan; brief. d. hem
 Kwartel : 6-6-'76 1 roepend ex. Marienwaardse
 veld; fam. Jonkers
 Tovervlieg : 13-5-'76 1 ex. Leidse Hooven; excursie
 Grote lijster : 1-5-'76 1 ex. met nestmateriaal. Vlieg-
 erweg; Leo v. d. Kooy
 Cetti zanger : 4-6-'76 1 ex. Zouwegebied: Wim Jonsejan
 Galle kwikstaart : 6-5-'76 4 ex. fort Everdingen: Kars
 Wielevaerl : 29-5-'76 2 ex. Marienwaard; Hans Rietv.
 Tutter : 27-4-'76 5 ex. W.P. dreef: Perry, Esther
 Grauwe gors : 6-5-'76 4 jongen geringd de Heul;
 Harn Vonk

Waarnemingskaartjes zijn te krijgen bij Chris Kalden
 en kunnen ook bij hem ingeleverd worden.

De Natuurtuin

Achter in onze tuin ligt een stuk van 45 m², de "natuur-
 tuin", waarin de natuur haar gang mag gaan. Als je de na-
 tuur in je tuin wilt halen, kun je drie kanten op. In een
wilde-planten-tuin of heemtuin probeer je een stuk Neder-
 landse flora na te bootsen. Door de omstandigheden zo
 goed mogelijk te kiezen, en dan de planten uit te zaaien,
 kan dat prachtig lukken, zoals in het Dr. Jac. P. Thyse's
 Heempark, de schepping van Landwehr in Amstelveen. Het
 is echter onmogelijk de omstandigheden zo goed te kiezen
 dat niet voortdurend wieden nodig is. Zoiets doet afbreuk
 aan het natuurlijke karakter van zo'n tuin. Je kunt ook
 met de Heerenveense tekenleraar Le Roy de menselijke in-

greep volledig afwijzen en zo een verwilderde tuin maken.
 Dan moet de aanleg in elk geval met groot inzicht gebeu-
 ren, anders krijgen de brandnetels voor jaren de over-
 hand. Le Roy vindt dat niet erg, maar zowel mijn bureu
 als ik vinden dat wel. In waaron zou je ook tegen mense-
 lijk ingrijpen zijn? De Nederlandse natuur heeft (of
 liever had) haar rijkdom juist daaraan te danken. Door
 b.v. turfwinning, hooien, akkerbouw, dijkaanleg, schiep
 de mens ongewild mogelijkheden voor soorten die hier an-
 ders niet of nauwelijks gegroeid zouden hebben. Vooral
 de hooibouw heeft deze rijkdom op zeer subtiële wijze
 vergroot. In de eerste plaats werd zo bosvorming voorko-
 men, zodat de grote open vlakte als mogelijkheid voor de
 planten behouden bleef. In de tweede plaats is onze bodem

(Kleine) brandnetel
 - Heemtuin -

van nature vrij vruchtbaar, wat inhoudt dat er veel voeding in de bodem zit. Tijdens haar groei neemt de plant deze voeding op, en door het hooien wordt de voeding naar elders afgevoerd. De grond wordt daardoor armer aan voedingsstoffen, schraler. Nu is het zo dat je op erg rijke grond (vuilnisbelt) wel een weelderige plantengroei krijgt, maar slechts weinig verschillende soorten, vnl. enige grassen, brandnetels, vlier, etc.. Hoe schraler nu de grond wordt, hoe minder weelderig de plantengroei, maar hoe meer soorten. Dat komt omdat, wanneer de voedselrijkdom afneemt, de verschillen in de bodem sprekender worden: hier wat meer daar wat minder kalk, hier wat droger daar wat natter. Zo komen er meer mogelijkheden en elk plekje krijgt nu zijn eigen, bescheiden plantensoort. Om die eigen plekjes nu niet te verstoren, moeten ze, op de jaarlijkse hooibeurt na, met rust worden gelaten: niet betreden, begieten, en uiteraard zeker niet bemesten. Zo ongemerkt ben ik hier al met een recept bezig voor een natuur- of milieutuin met een zeker beheer. Een recept dat ik zelf met Harry Uphof in mijn tuin heb toegepast, en dat uitgaat van een jaarlijkse hooibeurt in september. Harry werkte bij het Rijksinstituut voor Natuurbeheer in Leersum, waar hij nota bene aan de uitvoering van zo'n tuin heeft meegeholpen. Ervaring uit de eerste hand dus. We zijn in 1973 begonnen, en in maart 1974 was alles klaar. De meeste grond ligt op twee bulten boven de omgeving, zodat de regen de overmaat voeding

eruit in plaats van erin spoelt. We hebben arme gronden gebruikt (fijn rivierzand, grof rivierzand, gele klei) die op verschillende wijzen gecombineerd zijn. Eén van de hellingen, die uitloopt in een vijver, heeft een dijkprofiel gekregen. Rivierzand is vrij kalkrijk en we hopen dat de regen de kalk zal afspelen zodat er een geleidelijke overgang van kalkarm naar kalkrijk zal ontstaan. Pas overigens op met kalk. Het bindt zuur en versnelt zo de ontbinding van organische resten als het erin spoelt. Dan komt de voeding vrij. Aan de rand van de natuurtuin staat dan ook een enkele brandnetel maar deze nemen al af door de verschraling vanwege het hooien. Veel kalk kan echter voedsel binden en werkt in de goede richting. Zorg daarom dat kalkrijke gronden onderaan komen, zodat het voedsel in de kalk spoelt, in plaats van kalk in humusrijke grond. Noch tijdens de aanleg noch later hebben we planten gepoot of gezaaid. Alle planten zijn dus "vanzelf" gekomen. Elk jaar in juli wordt de tuin grondig geïnventariseerd. Zoiets hoef je natuurlijk niet te doen, en je kunt door zaaien de natuur een handje helpen. Wij deden dat niet, en hebben dus een echt natuurlijke ontwikkeling. Wel, in juli 1974 bevatte de tuin al 50 verschillende plantensoorten, waarvan veel éénjarige planten die graag op verse aarde

vloed aan gekleurde afbeeldingen blijken vaak - door uitsersard niet altijd - een slechte inhoud te camoufleren.

Laat ik beginnen met de vogels:

een bijzonder waardevolle gids voor oude en jonge vogelaars is het boekje "Vogels leren kennen" door H.P.Gallacher (uitgave van Thomas Rap voor de Ned. Vereniging tot Bescherming van Vogels). Dit goedkope boekje geeft voorbeelden hoe je een onderzoek(je) kan opzetten en wat er allereerst aan vogels te onderzoeken en te bestuderen valt.

Kostelijke en gelukkig geen kostbare boeken zijn de twee onvolprezen werkjes van prof.L.Hinbergen

"Vogels in hun domein" en "vogels onderweg" (uitgegeven bij Thieme te Zutphen. Ze zijn heel prettig leesbaar en geven een schat aan informatie. Wie des boekjes aanschafft zal er nooit spijt van krijgen en ze steeds opnieuw raadplegen.

Leuke deeltjes zijn er ook verschenen in de serie "Vogelleven in Nederland" (uitgeverij L.J.Veen te Amsterdam), bijv. "De Blauwe Reiger" van J.P.Strijbos, "Gevederde vrijbuiters" door A.B.Wigman, "Vogeltrek en trekvogels" en "Vogels en de mens" beide door J.Drijver en "Het leven van onze wadvogels" door G.P.Hakkink.

Zeer goede informatie over vogels, maar dan in breder (wereldwijd) verband geven ons de volgende boeken: "Vogels overal" door Fisher en Peterson (uitg. Thieme, Zutphen). Het zit vol met uitstekende tekeningen en is prettig geschreven.

"De Vogels" een deel uit de Parool/Life natuurserie (uitg.Parool, Amsterdam) door Roger T.Peterson, een knappe samenvatting van de ornithologie.

"De wonderen der vogels" door Han Rensenbrink (uitg. Geillustreerde Pers, Amsterdam).

De delen VII, VIII en IX van Grzimeks "Leven der dieren" (uitg. Het Spectrum, Utrecht). Een kostbaar naslagwerk, voortreffelijk van vorm en inhoud.

"Vogels" geschreven door E.T.Gilliard (uitg.W.Gaade, Den Haag).

Een onschatbaar naslagwerk en helaas alleen nog in antiquariaten verkrijgbaar is de "Atlas der Europese vogels" van prof.K.H.Vocus (uitg.Elsevier, 'dan).

Ook "Het Vogeljaar" door J.P.Thijssen (uitg.Schoonderbeek, Laren) is ondanks dat het reeds voor de oorlog geschreven is, nog steeds een waardevol werk. **13**

De bekende verteltrant van Thijssen waarborgt een goede leesbaarheid. Dat er veel naar gevraagd wordt, bewijzen de vele herdrukken.

Bij Readers Digest verscheen drie jaar geleden het "Beste Vogelboek". Hoewel "Beste" nogal overtrokken is, is het toch een goed werk geworden. De informatie is goed te noemen, maar het tekenwerk doet vaak gekunsteld aan en de hoofdstukken over "waar vindt men de vogels" zijn te oppervlakkig en rommelig geschreven.

Wie de Nederlandse taal machtig is, kan putten uit de rijkste bron van ornithologische informatie, die er te vinden is. Ga maar eens snuffelen bij Broese Kemink in Utrecht, Natuur en Boek in Den Haag en Scholten en Holkema en Architecture en Natura, beiden in Amsterdam.

Den groot voordeel is het dat de Engelse boeken naar verhouding goedkoop zijn.

Lees je liever Duits? Kijk dan eens uit naar de serie "Neue Brehm Bücherei". Talrijke deeltjes zijn verschenen, niet alleen over vogels, maar ook over dieren uit andere diergroepen.

Vergeloken bij de vogels steken de overige diergroepen, wat betreft de aan hun levenswijze gewijde boeken, magertjes af.

Over zoogdieren bestaat het goede boekwerk "Onze Zoogdieren" door M.A.Haasling en A.Scheybrood, een uitgave van Thieme, Zutphen.

Verder de delen X, XI, XII en XIII van het reeds genoemde werk "Leven der Dieren" van Grzimek. De andere delen van dit standaardwerk geven informatie over alle andere diergroepen.

Op enige series wil ik nog wijzen:

- a) "Informatie over" door Bloussault te Baarn: een behoorlijk goed ongezette serie met o.a. deeltjes over insecten, bloemen en hun bezoekers, moerassen en plassen, strand, weiden en hooglanden, heide en bosland, de duinen en stadsvogels. Zij kosten f 8,50 per deel.
- b) De serie "Wat leeft en groeit" door Het Spectrum te Utrecht. Nietmeer in druk, maar in antiquariaten kon je ze geregeld tegen.
- c) De serie "New Naturalist", Collins in London met delen over dagvlinders, nachtvlinders, spinen, hommels e.d. In totaal meer dan **60 delen**.

Vogel- en roei-excursie Kievitsbuurt

Op zaterdag 22 mei jl. zijn we met 16 personen om 06.00 uur vanaf het Jach vertrokken om onder een stralende zon vanuit een roeiboot te genieten van de natuur. In Breukelen sloot Gerard van Zuylen zich nog bij ons aan.

Met een viertal boten hebben we het plassen gebied, waaronder enkele bezittingen van de Ver. tot behoud van Natuurmonumenten bezocht. Een door verwoening ontstane landschap bestaande uit gras- en rietlanden, moerassbossen en open water. Dit gebied is met name van belang als broedgebied voor moeras- en watervogels. Hierbij nemen de futen een zeer belangrijke plaats in- tussen de zestig en tachtig broedparen werden er door ons geteld-. Wat hierbij vooral opvalt is het op de rug van de ouder meevaren van de jongen wat zonder meer een schitterend gezicht is.

In het voorbij roeien hebben we bovendien nog de roeten van het visdiefje, de zwarte stern en de kokmeeuw gezien.

Halverwege de tocht hebben we op een veldje wat tevens dienst deed als autoparkerplaats gepauseerd.

Van hieruit hadden we een prachtig uitzicht op het "Bosje van Robertson", een tijdens het broedseizoen ontsoepelijk staatsnatuurreservaat wat zowel een botanische als ornithologische grote waarde heeft. Hier zagen we enkele purperreigers.

Op de terugtocht deden we alle moeite om een glimp van het woudapje op te vangen. Door een onbegrijpelijke manoeuvre van een sleepboot met een aanhangdekschuit moest de boot van Gerard van Z. een stuk doodlopend water in roeien. Hier ontdekten zij in een elzenstruik een drietal woudapjes op slechts enkele meters afstand.

Ruim een kwartier lang kregen ze de gelegenheid de zeldzame vogels te observeren. Dit was wel de reden dat zij ruim een half uur later maar met een bijzondere waarneming rijker weer bij de botenverhuurder arriveerden. Ondertussen zijn de jeugdleden de bewoner aldaar behulpzaam geweest met het verslepen van wilgenhout. Al met al een geslaagde excursie met leuke waarnemingen van o.a. snor, grote- en kleine karekiet, rietcoers, bosrietzanger, rietzanger.

Fr. W.

VOGELBESCHERMING

In samenwerking met de Ned. Ver. tot bescherming van Vogels hebben we op donderdag 13 mei jl. een voorlichtingsavond georganiseerd over het werk van Vogelbescherming.

Bovendien hebben we propaganda gemaakt voor het vogel-tijdschrift "Vogeljaar" terwijl uiteraard de gelegenheid bestond te als lid van de N.V.V.S. op te geven. We mogen gerust stellen dat het een bijzonder geslaagde avond is geworden.

Door publikaties in de regionale pers, uitnodigingen aan alle leden en persoonlijke uitnodigingen aan alle in Gulenborg woonachtige leden van de Vereniging Dierbescherming aff. Gulenborg (van het bestuur kregen we de beschikking over het ledenbestand) waren er op deze prachtige voorjaarsavond 130 à 140 mensen naar "De Oopen Hof" gekomen.

Nadat dhr. De Haan, medewerker van het Bureau Vogelbescherming, e.o.o. over het doel en de middelen van de vereniging had verteld werd hierna een film vertoond over het leven van de grote stern op het vogeleiland "Griend".

Na de pauze, waarin de verkoopstand van Vogelbescherming druk werd bezocht, werd de nieuwste film van J. v/d Kam, "Oosterschelde", vertoond.

Tot besluit van de avond werd door de heren De Bruyn, directeur van de Vereniging die eveneens was aanwezig, De Haan en Chris Kalden een forum gevormd om eventuele kritische vragen vanuit het publiek te beantwoorden.

In het slotwoord van Chris bedankte hij beide heren voor hun aandeel in het welslagen van deze avond. worstelde nog even met één hoekschon voor twee personen en hoopte in de toekomst nog meermalen van de diensten van de Vereniging gebruik te mogen maken.

Braderie eind augustus

Wij hebben onze medewerking toegezegd aan de braderie annex antiekmarkt, die eind augustus ten bate van de restauratie van de hervormde kerk wordt gehouden. Het is de bedoeling, dat we een deel van de kerk opvullen met een stand over de activiteiten van de natuur- en vogelwacht.

Iedereen die bereid is om mee te werken aan de totstandkoming van ons deel, wordt verzocht contact op te nemen met Leo van der Kooy, Frans Waroux of Chris Kalden (adressen voorin).

EXCURSIEPROGRAMMA

Zaterdag 12 juni - 04.00 uur

Inventarisatie-excursie naar de Regulieren
Vogels. Chris Kalden.

Zondag 13 juni - 06.00 uur

Roei-excursie op de Linge. Opgeven bij Chris K.
i.v.m. vervoer. Ravelijnstraat 51 - tel.6213

Donderdag 17 juni - 18.15 uur

Planteninventarisatie Mariënwaerd.

Vrijdag 18 juni - 19.30 uur

Jeugdbijeenkomst in Het Kompas. Gerrit Marchal
zal het over insecten hebben.

Zaterdag 19 juni - 08.15 uur

Planteninventarisatie Mariënwaerd.

Zon-dag 20 juni - 04.00 uur

Vogelinventarisatie-excursie naar Mariënwaerd.
o.l.v. Chris Kalden.

Donderdag 24 juni - 18.15 uur

Planteninventarisatie Mariënwaerd.

Zaterdag 26 juni - 13.30 uur

Planten-educatie-excursie naar Mariënwaerd. Op
deze excursie zal verteld en geleerd worden hoe
in het veld gedetermineerd moet worden.
Cees v/d Vate.

Donderdag 1 juli - 19.30 uur

Maandelijks werkvergadering in Het Kompas.

Vrijdag 2 juli - 23.00 uur

Nachtexcursie vogels. Gewapend met bandrecorder
zullen specifieke nachtvogels in de inventari-
satiegebieden worden opgespoord.

Zaterdag 3 juli - 08.15 uur

Donderdag 8 juli - 18.15 uur

Zaterdag 17 juli - 08.15 uur

Planteninventarisaties Mariënwaerd.

Zaterdag 7 augustus - 13.30 uur

Planten-educatie-excursie naar de Redichemse
Waard o.l.v. Cees v/d Vate

Zaterdag 14 augustus - 08.15 uur

Planteninventarisatie Mariënwaerd.

Zaterdag 21 augustus - 08.00 uur

Vogelexcursie naar De Heul.

Zaterdag 28 augustus - 08.15 uur

Planteninventarisatie Mariënwaerd.

Zaterdag 28 augustus

Braderie Culemborg

Tijdens de vakantiemaanden zijn er geen geplande
vogelexcursies. Wel worden er vogelinventarisaties
gedaan in De Regulieren, Fort Everdingen, land-
goed Mariënwaerd, e.d. Belangstellenden welke
hieraan willen deelnemen dienen contact op te nemen
met Chris Kalden, Hans v/d Berg -6129-, Henkjan
Kievit -4561- of Kars Veling -3043-

NOTEER DEZE DATA OP DE KALENDER OF IN JE AGENDA

